

2024-01-25

Till Justitiedepartement

Er ref Ju2023/02861

Endast via e-post: ju.remissvar@regeringskansliet.se med kopia till ju.L4@regeringskansliet.se

Remissvar beträffande Justitiedepartementets promemoria "Stärkt skydd för vissa polisanställda" (Ju2023/02861)

Akavia samlar idag 140 000 ekonomer, jurister, samhällsvetare, it-akademiker, personalvetare och kommunikatörer. Remissförfrågan har av regeringen ställts till förhandlingsorganisationen Saco-S vilken Akavia som förbund är en del av. Akavia är också kontaktförbund åt Saco-S Polismyndigheten som har till uppgift att representera Saco-S medlemmar i förhandlingar med Polismyndigheten i fackliga och arbetsmiljörelaterade frågor.

Nu aktuell promemoria på remiss rör förslag som förvisso har bäring på Saco-S medlemmar vid Polismyndigheten. I allt väsentligt är förslagen dock inriktade på förändringar i lag som på sikt kan omfatta fler aktörer även utanför Polismyndigheten (jfr s. 21) och har bäring på allmänna principer i den svenska rättsordningen. Skrivelsen fokuserar med andra ord inte på konkreta arbetsmiljöåtgärder för viss myndighet, vilka annars underställs förhandling eller samverkan med Saco-S lokalt.

Saco-S Polisen yttrar sig således inte över detta förslag. Istället avger Akavia ett remissvar i sin egenskap av fack- och professionsförbund och som representant för en vidare medlemskrets utifrån ett samhällspolitiskt perspektiv.

Akavias inställning

Akavia avstyrker utredningens förslag.

Skäl för vår inställning

Kort om förslagens innehåll

I aktuell promemoria föreslås att polisanställda vilka jobbar mot den organiserade brottsligheten i vissa fall ska kunna använda en annan uppgift än namn i beslut och andra

handlingar som dokumenterar åtgärder. Sekretess föreslås också gälla för uppgift som kan bidra till upplysning av identiteten på den anställde vid Polismyndigheten som använt en sådan annan uppgift. Förslagen reglering bör enligt promemorian tidsbegränsas då förslaget innebär begränsningar i offentligheten av uppgiften om namn. Förslaget uppges också avvika från nu gällande principer rörande den dokumentationsskyldighet som präglar den svenska rättsordningen (jfr. s. 24 i promemorian) vilket också motiverar en tidsbegränsning av föreslagna lagändringar.

Akavia bejakar att ett viktigt samhällsproblem adresseras...

Akavia ser positivt på att regeringen på ett tydligt sätt uppmärksammar frågan och är beredd att agera mot ett synnerligen allvarligt samhällsproblem, som hot, våld och otillåten påverkan mot myndighetspersoner, däribland polisanställda, utgör. Utan tvivel behövs fler åtgärder på detta område, då nolltolerans mot fenomenet bör gälla.

Akavia har i över ett decennium bevakat förekomsten av bl.a. hot, våld och annan otillbörlig påverkan i offentlig sektor genom omfattande medlemsenkäter (som alltså innefattar även akademiker vid Polismyndigheten). Vid senaste undersökningen år 2023¹ framkom att sex av tio av Akavias medlemmar vid Polismyndigheten känner sig otrygga i sitt arbete grund av risk för hot, våld eller trakasserier. Sedan länge har vi talat om vikten av att det förebyggande och systematiska arbetet med trygghets- och säkerhetsfrågor sätts högt på agendan samt att arbetsgivare får möjlighet att ge ett bättre stöd till anställda genom utvecklade regelverk, bättre villkor och resurser. Dessa förslag står alltså fast och rekommenderas även i 2023-års rapport.

Regeringens ambition att vilja angripa problematiken med utsattheten hos polisanställda är således därför i sig lovvärd. I det här fallet anser vi dock att det finns skäl att ifrågasätta att den föreslagna åtgärden då vi bedömer att förslaget inte är effektivt och därmed innebär omotiverade inskränkningar av offentlighetsprincipen. Vår närmare motivering utvecklas nedan.

...men avstyrker förslaget som alltför långtgående och målet kan uppnås med andra medel

Eftersom förslaget avviker från gängse normer i den svenska rättsordningen, vilket även noteras i promemorian, framstår det än mer angeläget att förslaget är rimligt, väl avvägt och att det kan bedömas få avsedd effekt, nämligen ökad trygghet och minskad risk för

---

¹ <https://www.akavia.se/siteassets/04-om-akavia/rapporter/hot-vald-trakasserier-och-annan-otillborlig-paverkan-mot-medarbetare-i-medborgarnas-tjanst-2023.pdf>

självcensur. I det sagda ligger således nära nog att alla andra åtgärder än föreslagen lagändring bör framstå som uttömda. Så är inte fallet.

Promemorian identifierar otillåten påverkan från aktörer inom den organiserade brottsligheten som systemhotande. Promemorian redovisar även bl.a. siffror från Brå:s kortanalys 6/2020 där en hög andel av polisanställda utsatts för otillåten påverkan. Störst andel utsatta fanns dock i gruppen av anställda inom ingripandeverksamheten, en grupp som svårigen bör kunna uppträda anonymt i större utsträckning.

Riksrevisionens rapport (RiR 2022:26) vittnar dock om att det görs cirka 100 st. polisanmälningar om året av myndigheter med bäring våld eller hot mot tjänsteman. Rapporten vittnar också om att 37 % av alla myndigheter som uppgett att trakasserier förekommer någon gång i månaden eller oftare har vidtagit åtgärden skyddade personuppgifter för att hantera sådan förekomst. 31 % av nämnda myndigheter har genomfört en översyn av fysiskt skydd i hemmen för medarbetarna.

Promemorian innehåller liten eller ingen upplysning huruvida denna typ av åtgärder brett har vidtagits vid Polismyndigheten. Det framgår förvisso att det skett en kraftig ökning av antalet ansökningar om skyddade personuppgifter bland polisanställda det senaste året (se s. 20 och 33 i promemorian). Men någon närmare analys om att utsattheten ökat och vad den är hänförlig till finner vi inte i utredningen. Ökat antal ansökningar om sekretessmarkering kan ha fler förklaringar än att man direkt utsatts för otillbörlig påverkan i visst fall. Ökningen kan t.ex. vara en effekt av ett bättre, mer proaktivt säkerhetsarbete. Inte heller framgår av utredningen om säkerhetshöjande åtgärder på arbetsplatser eller i medarbetares hem har genomförts med anledning av det ökade antalet ansökningar om sekretessmarkering.

Ej heller innehåller promemorian några utvecklade resonemang kring varför sekretessbeläggning av beslutsfattarens namn – i praktiken en anonymisering – är den mest effektiva åtgärden mot risken för t.ex. självcensur. Promemorian uttalar sig t.ex. inte huruvida detta är en efterfrågad åtgärd bland medarbetarna eller ej. Ej heller problematiseras närmare kring en av diskussionsslutsatserna i Riksrevisionens rapport (RiR 2022:26, s. 74) nämligen att det inte är säkert att en minskad exponering av personuppgifter skyddar mot trakasserier och hot, då sådana inte alltid kopplade till beslut eller annan myndighetsutövning.

Riksrevisionen förespråkar som bekant att myndigheternas arbete med att utveckla skyddet för sina medarbetare fortgår, då alla problem inte löses med skärpt lagstiftning. Utredningen hade tjänat på ytterligare belysning av ovanstående perspektiv. Istället framstår nu saken dessvärre som mindre tillfredsställande utredd och bör därför inte tjäna som underlag till ett lagförslag, i synnerhet inte mot bakgrund av den ingripande och avvikande reglering som det är fråga om.

Centralt för den föreslagna regleringen är frågan om det går att upprätthålla sekretessskyddet i praktiken. Förslaget innebär sekretess för identiteten i högst fyrtio år och bestämmelsen bär ett s.k. omvänt skaderekvisit. Begränsningar i meddelarfriheten föreslås emellertid inte. Vidare upphör sekretessen - enligt promemorian - att gälla om den anställde hörs som vittne i en rättegång (se s. 37). Promemorians förslag öppnar ju upp för möjligheten att använda annan uppgift än namn vid genomförande av förundersökningsåtgärder, t.ex. verkställande av anhållande, beslag och förhör med misstänkta. Erfarenhetsmässigt kommer det i många av dylika situationer framkomma uppgifter av betydelse för förundersökningen, åtalsfrågan och/eller den misstänktes försvar. Praktiskt taget framstår det därför inte uteslutet att många fall där polisanställd har agerat inom ramen för förundersökning eller annat ingripande slutar med vittnesmål i domstol. Reglerna om vittnesförhör i rättegångsbalken är långtgående och bevisning kan avvisas endast om det uppenbart framstår bli utan betydelse. Således kan det inte uteslutas att det skydd sekretessen är tänkt att ge i många fall blir illusorisk eller i vart fall mycket tillfällig, då namnet på beslutsfattaren kommer att röjas i samband med brottmålsrättegång i lägen då en tilltalad eller åklagaren begär ett sådant förhör.

Mot denna bakgrund bör andra åtgärder såsom fortsatt arbete inom området personalsäkerhet övervägas och intensifieras. Vi anser att promemorians uttalanden kring effekten av sekretessmarkering klart underskattas som förebyggande åtgärd (jfr . s. 32-33). En sekretessmarkering är förvisso en långtgående och ingripande åtgärd för den enskilde medarbetaren. Men å andra sidan bör en myndighet ha goda förutsättningar att som ett led i sitt nödvändiga säkerhetsarbete stötta den anställde i en sådan situation med åtgärder i hemmet och andra praktiska arrangemang i en helt annan omfattning än vad som synes vara fallet idag. Om så skedde skulle en uppmaning/förslag från myndigheten till den enskilde att ansöka om skyddade personuppgifter sannolikt framträda i en bättre dager och åtgärden bättre förstås av den enskilde. Det framstår inte heller som orimligt att enskild ges råd att begränsa sin närvaro på t.ex. sociala medier till följd av sin yrkesutövning, men samtidigt också bistå den anställde med att hantera effekter och konsekvenser av detta. Vi anser att arbetsgivaren har ansvar för att vidta adekvata säkerhetshöjande åtgärder för de anställda oavsett vad som är nödvändigt, t.ex. genom att bekosta säkerhetshöjande åtgärder i bostäderna även i det preventiva säkerhetsarbetet. Ett utvecklat säkerhetsarbete framstår som mer ändamålsenligt än ett begränsning av gällande grundläggande principer i den svenska rättsordningen, i synnerhet då det kan vara svårighet att i alla fall garantera att sekretessen kan upprätthållas (jfr. vårt resonemang ovan vid t.ex. förhör i domstol).

Sammantaget anser således vi att förslaget inte bör genomföras i sin nuvarande form då det framstår som alltför långtgående. Målet bör kunna uppnås med andra mindre ingripande

medel. Möjligheten att agera mot problembilden under befintliga regelverk framstår inte som uttömd.

Vi anser inte heller att beredning av lagförslaget tarvar samma skyndsamhet som promemorian ger uttryck för, även mot bakgrund av vår uppfattning inte annan än att nolltolerans mot hot och våld bör gälla. Akavia anser istället man bör kunna agera under befintliga regler och tydligt flytta fram positionerna i det proaktiva säkerhetsarbetet.

I sammanhanget noterar vi även att det finns ett utredningsförslag (SOU 2024:1) i vilket det finns flera förslag med bäring även på polisanställda som bereds i detta nu.

Patrik Nilsson

Samhällspolitisk chef

Johan Kjellsson

Sakkunnig